

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

PhDr. David Kroča, Ph.D.

Habilitační práce

Česká problémová dramatika šedesátých let 20. století

Oponent

Prof. PhDr. Viera Žemberová, CSc.

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Prešovská univerzita, Filozofická fakulta

Habilitačná práce PhDr. Davida Kroču, Ph.D. predložená v odbore česká literatúra sa odkláňa výberom vývinového a druhového problému spomedzi kvalifikačných prác z tradície, či konvencie primárne literárnovedného odboru (česká literatúra) tým, že sa pohybuje medzi dvoma autonómnymi umenovednými systémami, literárnou vedou a teatrológiou. Vývinové východiská medzi jednou a druhou vednou sústavou sa z odlišných poznávacích a hodnotiacich pozícií a s diferencovanou metodologickou ambíciou orientujú a vyrovnávajú s duhovou a žánrovou príslušnosťou konkrétneho umeleckého textu. Tradičným genologickým určením sa ním spracovaná tematika českej problémovej dramatiky vymedzuje otvorenosťou, posunmi a presunmi pri normatívnom nazeraní na formu, teda na morfológický tvar textu, zvlášť však v autonómnych systémoch genológie umeleckého a dramatického textu. Naznačené posuny PhDr. D. Kroča, Ph.D. uplatnil v aplikovanej druhovej morfológii, genológii, teórii textu, v poetike či v kompozícii textového celku, predovšetkým v jemu prináležiacej terminológii v genologickom systéme literárneho textu a v dráme/dramatickom texte.

Autor odkazuje na svoju profesijne aplikovanú metódu analýzy, interpretácie a funkčnej komparácie pri organizovaní ním zvoleného prístupu k druhu, žánru, k tematike a užšie k vývinovým okolnostiam javu a problému *Česká problémová dramatika šedesátých let 20. století*. V detaile prístupu k druhu a žánru ide o konkrétne desaťročie a v ňom o náčrt českej drámy a o autorské portréty zvýraznených tvorcov *české problémové dramatiky v šedesátých letech 20. století*.

Autor habilitačnej práce zužitkoval reálie z literárnohistorického poznania v prístupe k spoločenskému a kultúrnemu kontextu pôvodnej českej dobovej kultúry aj s objektívnymi spoločenskými limitmi ako k neliterárne iniciovanému spoločenskému javu, a ten PhDr. Kroča, Ph.D. terminologicky označil za texty drámy z českej problémovej dramatiky.

Autor habilitačnej práce od jej úvodnej časti upozorňuje na autentickosť a jedinečnosť ním interpretovanej drámy zo šesťdesiatych rokov, ktorej sa venuje ako špecifickej žánrovej forme modernej českej drámy, výkladu jej noetiky a poetiky.

Prostredníctvom kategórie objektívny spoločenský čas, námetovou aj nazeracou osobitosťou zvolených autorských textov aj výberom ich tvorcov sa sústredil PhDr. Kroča, Ph.D. na podmieňovacie prepojenia dramatického textu k širším, nadnárodným kultúrnym kontextom, do ktorých vstupuje sémantickým zdôvodňovaním jednotlivostí, osobitostí, limitov medzi tvarom a nazeracím záberom pôvodného textu v problémovej dramatike, do ktorej českí autori prostriedkami alúzie či podobenstvom zakomponovali odkazy na nadčasové a inonárodné umelecké podložie, teda na nazeráciu ambíciu, ako ich individuálnou invenciou adaptovali do kontextu českej dramatickej tvorby v šesťdesiatych rokoch minulého storočia.

Autor habilitačnej práce prostredníctvom pôvodných českých dramatických textov objasňuje na podloží aktualizovaných inonárodných nazeracích ambícií v českej problémovej

dramatike, lebo ide práve či iba o ne, špecificky obnovované filozofujúce, morálne, sociálne filiácie v českej pôvodnej dráme v šesťdesiatych rokoch minulého storočia. Pracovne naznačme, že sa tak deje vo výklade PhDr. Kroča, PhD. preto, aby zvýraznil v sociálnych, politických, personálnych náčrtoch napätie genézy jednotlivých textov voči tradícii a konvencii genologického druhu. Pozornosť sa pri interpretácii jednotlivých textov sústreďuje na inú, ďalšiu, vzdialenejšiu, pozabudnutú atď. nazeráciu tendenciu a aktualizáciu funkciu drámy s nazercím nesúlalom voči dobovej neliterárnej skutočnosti, aby sa filozofujúce a kultúrne univerzom podporené podobenstvami a mravnou tézou, etikou, osobnostnou výbavou tvorcov drámy, individuálnymi osudmi jednotlivých dramatikov objasnili motivácie a tie ich postoje, hodnoty, očakávania, ktoré sledovali individuálnym vzopätím sa ideologickej objednávke na spoločenskú drámu, ktorá v päťdesiatych rokoch reagovala na povojnovú kultúrnu politiku.

Preto aby sa pri interpretácii jednotlivých dramatických textov objasnil dotyk medzi druhovou tradíciou a interpretovanými textami, tie českú problémovú dramatikú vedome opúšťali z neliterárnych príčin, pripomína v odkazoch a porovnáva sa jej dotyk s európskou modernou (modelovou, absurdnou) drámou, čím takto odkazuje PhDr. Kroča, PhD. na prítomný brechtovský, ibsenovský a dürrenmatovský druhový podnet. Pointou výkladu PhDr. Kroča, PhD. je zdôvodnenie, ktorý, ako, prečo a s akým autorským a hodnotovým prínosom, či odlišnosťou zanecháva svoj jedinečný prínos do druhového typu českej problémovej dramatiky v šesťdesiatych rokoch.

Autor habilitačnej práce uvádza po kapitole venovanej „teórii a kontextu“, v ktorej upozorňuje na ním aktualizovanú metódu interpretácie dramatického textu, na svoj výklad genézy a spoločenskej reflexie formy problémovej dramatiky „jako špecifického žánru“. Preto sa PhDr. Kroča, PhD. pri analýze a sémantickej interpretácii jednotlivých textov sústredil na morfológiu zvolených autorských textov, a popri termíne problémová česká dramatika uvádza jej formálne väzby na „modelovú hru“, na brechtovskú drámu a na absurdnú drámu. V povedomí českej problémovej dramatiky a českej drámy šesťdesiatych rokov zdôvodňuje PhDr. Kroča, PhD. prostredníctvom podobenstiev či ambícií jej tvorcu príklon k inšpirácii, tendencii, funkcii a sémantike typ dürrenmatovskej drámy.

Ťažiskom habilitačnej práce PhDr. Davida Kroča, PhD. je kapitola Problémová dramatika v interpretáciách, v ktorej dominuje premyslený pohyb po sémantike textu, dôraz na alúzie iniciované dejinami českej spoločnosti, českej literatúry a národnej kultúry, čo vnáša do zvolených dramatických dielní jednotlivých autorov zvýraznený intelektuálny dôraz na tradíciu spoločenského a kultúrneho myslenia azda práve preto, aby sa v súvislostiach typových daností jednotlivých tvorcov dramatických textov vymedzil pre poučeného príjemcu *České problémové dramatiky šedesátých let 20. století* mravný aj poznávací následok na aktuálne aj aktualizované sprítomňovania textov a tvorcov českej problémovej dramatiky šesťdesiatych rokov.

Autori, ktorých si PhDr. Kroča, PhD. vybral na typové a typologické odlišenie profilu českej problémovej dramatiky šesťdesiatych rokov naznačujú, že ide o viacdomých tvorcov, čo poskytuje jednotlivým textom pozoruhodné poznávacie zázemie a jemné obnažovanie občianskeho osudu autora drámy, predovšetkým význam a hodnotu ním modelovanej tézy o morálnej zodpovednosti za postoje jednotlivca aj činy spoločenstva v náročných okolnostiach, ktoré praktikovanou morálkou predurčujú správanie sa aj odvahu budúcich generácií v zložitých žitých okolnostiach.

Etika, morálka, filozofovanie, osobnosť tvorcu, kontext vzniku dramatického textu sú v súhrne odkazy na „sekundárne“ inšpirácie, a tie naznačujú, že sa jednotliví autori v šesťdesiatych rokoch sústredili na drámu ideí a na drámu s tézou, aby súbežne reagovali na spoločnosť ako na činný celok a na postoje jednotlivca ako nositeľa mravne zodpovedného za prístup k životu a jeho obsahu, teda k významu a hodnote existencie či až bytia.

Táto časť habilitačnej práce PhDr. Davida Kroča, PhD. bez akejkoľvek pochybnosti naznačuje, ako invenčne prijíma literárny historik post factum myšlienkový aj artistný kód textu, ako sa jeho pričinením dostalo do mozaiky poznávacie podložia utvárané z univerza dejín európskej kultúry prostredníctvom formy a sémantiky dramatického textu a odlišnosti jednotlivých tvorcov českej drámy v šesťdesiatych rokoch, ako reagovali ich pokračovatelia v poetike a noetike modelovej drámy v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch už z inej, mladšej generačnej vlny a v iných reáliách spoločenského života.

PhDr. Kroča, PhD. sa sústredil na sémantické a estetické možnosti metódy príbehového prierezu, čím sa inovuje nasledovania hodný prístup z pôvodného ako „rozumiete“ tomu javu z minulosti na výzvu, ako „porozumiete“ jej ambíciám dnes, na čo habilitačná práca *Česká problémová dramatika šedesátých let v 20. století* ako artefakt výskumu literárnej histórie ponúka na odborné poznanie a súčasne ako problém dobovej drámy formálny systém v čase, priestore, generácii tvorcov a realizátorov sformovaný do špecifického výrazu konkrétnej národnej literatúry a jej kultúry.

Prvá kapitola práce vytvorila inštruktážny súbor poznatkov zahrnutý do Teorie a kontextov, aby sa v záverečnej kapitole Ohlédnutí a výhľady porovnávaním a scel'ovaním javu a jeho prejavov sformuloval literárnohistorický „blok“ zo znakov, kontaktov aj jedinečností, a to tak, aby sa iniciácia PhDr. D. Kroča, PhD. stala naučnou odbornou výzvou pre študentov českej literatúry, jej teorie a histórie a súbežne s nimi pozvala budúceho absolventa odboru alebo odborníka zo spoločenských vied na rekonštrukciu súčastí diferencovaného vývinu národnej literatúry a národnej dramatickej tvorby; od nich očakáva ďalšie precizovanie vývinového kontextu literatúry, drámy a vedy o ich osobitostiach, čím by sa spriehľadnilo vo všeobecnom povedomí jestvovanie žánrovo „problémových hier“ v českej kultúre, v dramatickej tvorbe a umeleckej literatúre. Ambícia habilitačnej práce chce upozorniť na artistné a intelektuálne vyrovnávanie sa s hodnotami aj podstatou neliterárnej a spoločenskej skutočnosti za účinku metód a pomocných vied v službách literárnej histórie.

Habilitačná práca PhDr. Davida Kroča, PhD. zahrnuje do systému vysokoškolského vzdelávania v humanitných odboroch, do súboru informácií, odkazov, zdrojov, komparácií takú objektívnu skutočnosť, aby sa s vývinom, formou a poetikou, ale obzvlášť s noetikou problémov v českej dráme dnes vyrovnával a budú tak konať jeho pričinením súčasní aj budúci adepti učiteľskej profesie. Pre adeptov literárnej vedy sa práca PhDr. Kroča, PhD. môže stať jedinečným východiskom alebo sprievodcom pri sústredenom obnažovaní vývinových súvislostí - časti z celku - tematizovaného javu v druhovom celku dráma a dramatická literatúra.

V zvolenom prístupe PhDr. Davida Kroča, PhD. k problému, téme, textu, tvorcovi a predovšetkým k druhej opozícii umelecký text a dramatický literárny text treba oceniť skutočnosť, s akou sa literárny historik vyrovnal s osobitým javom „česká problémová dramatika“ pre svojich budúcich čitateľov, študentov, zvlášť s výzvou na terminologické a metodologické precizovanie medziodborového výskumu v priesečníku česká literárna história a česká teatrologická spisba.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Metodologické riešenie kontaktu literárnej vedy (literárna história, teória literárneho textu) a teatrologie (žánrový systém, teória dramatického textu).
2. Vymedzenie genologickej odlišnosti (druh, žáner) v literárnovednej sústave (dráma nezahrnutá do druhového systému umeleckej literatúry) a v teatrologickej sústave (žánrová schéma drámy); neprehliadnuteľné morfológické a kompozičné odlišnosti v

štruktúre (antickej) tradičnej/klasickej normy drámy a v štruktúre/schéme modernej drámy v 20. storočí.

3. Terminologické posuny/nesúlad medzi pojmami dramatika, dráma, divadelná hra verzus dramatický literárny text s dôrazom na ich ustálené/tradičné a rozlíšené/hybridizácia zapojenie do vymedzenia a zhodnocovania opodstatnenosti druhových posunov (genológia, text a jeho realizácia) v literárnovednom systéme. Autori dramatických textov v aktuálnej praxi spravidla rezignujú na dôslednosť žánru dráma, na jej typológiu a uprednostňujú vymedzenie prostredníctvom terminu hra, alebo sa mu vyhýbajú: možno predpokladať, že je to následok diktátu režisérскеj praxe.
4. Česká problémová dramatika šedesátých let 20. storočia sa v precíznom literárnohistorickom výklade a z vývinového hľadiska ustáli v dejinách českej literatúry ako dramatický literárny text s dôrazom na nazerací kontext tvorcu textu, alebo ako dramatický literárny text s exponovanou mofrológiou textu a dominanciou dramatickej postavy?

Záver

Habilitačná práca PhDr. Davida Kroču, Ph.D., *Česká problémová dramatika šedesátých let 20. storočia* rozširuje dostupné odborné poznatky na skúmanú problematiku, čím rozvíja a **spĺňa** predloženými závermi svojho výskumu odborné a náučné požiadavky, ktoré sa vyžadujú od habilitačných prác v odbore česká literatúra.

Dne 30. 3. 2021

Viera Žemberová, v. r.
podpis